

P o r o v n á v a c i a š t ú d i a

(čiasočná)

SYSTÉMOV PRESTUPNÉHO BÝVANIA (Systém Level Housing)

versus

SYSTÉMOV TYPU: RAPID RE-HOUSING, HOUSING FIRST a pod.

V PODMIENKACH MESTA BANSKÁ BYSTRICA

Autor:

PhDr. Karol Langstein – vedúci Oddelenia sociálnej a krízovej intervencie MsÚ Banská Bystrica a spoluautor Systému prestupného bývania (Systému Level Housing) od r.1993

© 2016

ÚVOD

Z dôvodu, že posledných pár rokov odznievajú inovatívne formy riešenia potrieb ľudí žijúcich bez domova, ktoré vychádzajú z Ústavného a ľudského práva človeka – bývať, a ktoré v súčasnosti v praxi skúšajú v meste Brno (ČR) s apriórnym odmietaním systémov prestupného bývania, som si dovoľil aspoň naznačiť plusy a mínusy jednotlivých systémov z pohľadu zažitých skúsenosti s prácou s cieľovými skupinami ľudí žijúcimi bez domova.

Niektoré štáty Európy naznačujú, že prestupný systém sociálnej práce s touto cieľovou skupinou je predražený, neefektívny a nerieši potreby samotnej skupiny ľudí bez domova. V tomto momente je dôležité povedať niekoľko informácií a zásadných vecí, ktoré môžu skresľovať tento pohľad a na to treba poznať „jednu aj druhú stranu mince – a niečo navyše“ o čo sa z nášho pohľadu pokúsim. V prípade, že chceme nastaviť modelové systémy je potrebné tieto vsadiť do spoločnosti tak „aby sa z nevýhody nestávala výhoda“. Ak si spoločnosť môže dovoliť poskytovať byty ľuďom, ktorí túto rolu v minulosti možno nezvládli, ktorí možno dôsledkom svojich zlyhaní a zlých rozhodnutí sa dostali na okraj spoločnosti (príkladov je nespočet), tak potom by si mala dovoliť za tých istých podmienok dať byty mladým ľuďom a rodinám, ktoré by sa pri tomto rovnocennom a nediskriminujúcom postoji, nemuseli na 30 rokov zadlžovať a byť v podruží hypotekárnych úverov a iných finančných záťaží. V tomto som presvedčený, že aspekt individuálneho vnímania, subsidiarity a solidarity je len štít na ospravedlnenie, toho, že robí niekto rozdiely medzi ľuďmi. Aj jedni aj druhí sú ľudia a majú rovnaké práva ako aj povinnosti. Bez rozdielu.

Spoločnosť sa vyvíja tak ako aj jej jednotlivci a pri uvedomení si tejto snáď pravdy a pri mojom večnom vnútornom boji a spochybňovaní samého seba som sa rozhodol načúvať a sústredene sledovať názory a pokusy súčasných dizajnérov pomoci a ľudí, ktorým záleží na druhých. Len čas a samotné cieľové skupiny nám ukážu, čo robíme zle a čo dobre. Vždy to bude živý organizmus na ktorý treba flexibilne reagovať a podporovať to, čo ja chápem a definujem ako cieľ práce v krízovej intervencii:

„Cieľom krízovej intervencie je jednotlivec alebo rodina, ktorá sa po poskytnutí intervencií, stane samostatnou, integrovanou, nebude potrebovať pomoc sociálnych pracovníkov a úspešne zvládne proces osamostatnenia sa.“

Tento proces nie je jednoduchý a hlavne vtedy ak jednotlivec alebo rodina nemali možnosť vnímať a kopírovať dobré vzorce správania sa a konania už počas svojho predchádzajúceho života a detstva.

V krízovej intervencii musí fungovať aj vnútorná dynamika, ktorá je nutná na dosiahnutie cieľa. Musí platiť zásada, že zariadenia by mali byť na takej úrovni, ktorú by si v danom štádiu progresu, mal vedieť zadovážiť aj sám klient pri akceptácii jednej z filozófií KI a to - „každý býva v tom na čo má“ akceptujúci základnej rovnice života:

PRÁCA A Z NEJ PLYNÚCI PRÍJEM > ADEKVÁTNE BÝVANIE > ADEKVÁTNA KVALITA ŽIVOTNEJ ÚROVNE

Samozrejme, že tento graf by sme mali doplniť o čas pred zamestnaním a to v ponímaní – zvládnuté vzdelávanie – adekvátne práca – adekvátny príjem – adekvátne bývanie... a možno by sme ju mali doplniť aj o zodpovedné správanie, plánované rodičovstvo a to všetko, čo ovplyvňuje naše žitie (*tu a teraz*) a budúce žitie ... V dnešnej dobe by sme mali hovoriť o **osobnej zodpovednosti**. Zodpovednosť

za svoj život a život svojej rodiny, v zmysle ktorej je pozitívna zásluhovosť a zodpovednosť jedinou hybnou silou smerujúcej ku kvalitatívnej zmene života jednotlivca a rodiny. Úplne logicky na to nadväzuje aj dobrý vzor správania sa a žitia života v rodine, ktorý automaticky kopírujú aj deti, ktoré v budúcnosti snád budú lepšie rozpoznávať dobré a zlé rozhodnutia, ako aj spôsoby žitia - keď sa sami stanú rodičmi a budú mať rodiny.

Tak ako som už vyššie naznačil – krízová intervencia je jedinečná preto, že každý jeden z nás je jedinečný a počas svojho života sa môže ocitnúť v rôznych situáciách, ktoré nemusia zvládnuť - ale ak prijmeme pomoc, ak budeme mať možnosť prijať ju – tak je veľká šanca, že v prípade aktívnej spolupráce sa z týchto problémov môže vymaniť a žiť svoj život, ktorý za neho nikto iný nemôže žiť.

Takže spoznávajme jeden druhého, tak ako by sme mali spoznávať a porovnávať jeden systém s druhým a nemať predsudky, že si myslíme o svojom názore ako jedinom správnom aj keď nepoznáme prapodstatu toho druhého – nikto nepozná všetko, snád len ... BOH

SYSTÉM LEVEL HOUSING (PRESTUPNÉHO BÝVANIA)

SIEŤ ZARIADENÍ PRE ĽUDÍ BEZ DOMOVA

CIEĽOVÁ SKUPINA RODINY S DEŤMI

ZRIAĐOVATEĽ MESTO BANSKÁ BYSTRICA

Niektoré typy zariadení krízovej intervencie – Systému prestupného bývania, sme mali vybudované už v roku 2001 a legislatíva ich prostredníctvom nás spoznala a zapracovala až v roku 2008. Niektoré ani dodnes nepozná a v živote fungujú... Mesto Banská Bystrica v tom čase už sedem rokov poskytovalo služby pre rodiny s deťmi, lebo si to tak nastavilo vo svojej sociálnej politike (*Oddelením sociálnej a krízovej intervencie MsÚ BB – ďalej len OSKI*). Dovtedy fungovali len zariadenia pre matky s deťmi a otcovia museli ísť do nocľahárne. Toto bolo pre nás neakceptovateľné a chceli sme predísť odlučovaniu rodiny od otcov alebo umiestňovaniu detí do náhradnej rodinnej starostlivosti a ústavnej starostlivosti. Tak sme budovali siete prestupného bývania aj pre rodiny ako celky – „základné bunky spoločnosti“. Siete krízovej intervencie sú prepojené so sieťou bytovej politiky a vzhľadom na to, že aj táto oblasť spadá do pôsobnosti OSKI, bola aj táto tvorená tak aby jednak zachytávala potreby bývania podľa zásluhovosti a je podmienená ďalšími podmienkami stanovenými buď legislatívou alebo Všeobecne záväzným nariadením Mesta Banská Bystrica.

Podľa nášho vedomia sa len málo samosprávam na Slovensku a EÚ podarilo zostavenie sietí prestupného bývania prepojenej na bytovú politiku mesta alebo obce. A to je dôvod, prečo pochopenie prestupného bývania s možnosťou získania nájomného bytu nie je celkom pochopené a porovnávané sú neúplné siete, ktoré sa veľakrát ani sieťami alebo prestupným bývaním nemôžu nazývať.

I. Stupeň siete pre rodinu a deti – Zariadenie núdzového bývania KOTVA IV- útulok, Mičinska cesta 19, BB

ROK 2015		Poznámka
Bežné výdavky Mesta BB celkom (nájomné, energie, materiál a pod.)	26 842,58 €	Z toho suma 3.828,68 € slúžila na Položky: materiál a služby, ostatné tovary a služby – hygienické prípravky, komunálny odpad, a pod.
Náklady na zamestnancov (celkové náklady – plat, odvody, SF)	48 481,89 €	- splnenie podmienky 4,75 zamestnanca podľa zákona 448/2008 Z.z. - minimálny počet zamestnancov na počet klientov...
Počet – kapacita zariadenia	28	Registrovaná na VÚC BB
Priemer využitia v roku 2015 (klientov)	24,52	
Platby klientov v roku 2015	4 042,64 €	Priemer 13,74 € / mesiac / klient
Príspevok od štátu za rok 2015	35 868,35 €	Na jedného klienta 120,00 €/mes. v tomto type zariadenia zo zákona
Náklady SPOLU (Mesto BB a štát) za rok (vrátane platov a odvodov bez príjmu od klientov)	75 324,47 €	
Náklady mínus platby klientov	71 281,83 €	
Priemerné náklady na klienta/rok	2 907,01 €	
Priemerné náklady na klienta/mesiac	242,26 €	
Náklady na klienta/bývanie/rok (bez miezd)	929,85 €	
Náklady na klienta/bývanie/mesiac (bez miezd)	77,49 €	

Poznámka 1: Pri porovnaní s iným systémom je potrebné vnímať pre porovnanie zvlášť náklady na priestor a zvlášť náklady na personál z dôvodu, že aj pri Housing First, Rapid Re-housing sú plánované náklady na ľudské zdroje, tieto môžu byť podmienené legislatívou a to počtom a kvalitou vzdelania podľa jednotlivých typov SS (napr. VŠ – podľa toho nárok na mzdu a pod.). Tieto prehľady teda slúžia aj na iné porovnávanie a preto som uviedol výstupy v danom roku.

Poznámka 2: Pri zariadeniach je v zmysle legislatívy podmienka aj zariadenie (nábytok, iné potreby), čo je súčasťou rozpočtu pri plánovanom napĺňaní podmienok,,

Porovnanie nákladov klienta, mesta a štátu na zabezpečenie poskytovania sociálnej služby v ZNB KOTVA IV – útulok pre rodiny s deťmi, Mičinska cesta 19, BB (v roku 2015):

klient hradil5,3 % nákladov
štát financovalo.....46,8 % (120 €/klient/mesiac)
mesto financovalo...47.9 % nákladov

Poznámka: Príspevok štátu na klienta je 2,66-krát nižší ako príspevok pri type služby ZpS v ktorom aj podiel spolufinancovania klienta (rodiny) je vyšší ale aj štandard sa očakáva vyšší. Pri nastavovaní kritérií hodnotenia štandardov teda nemôžu byť nastavované zhodne – samozrejme, že aj ciele KI a DS sú odlišné...

II. Stupeň siete pre rodinu a deti – Zariadenie dočasného bývania KOTVA II., nižšia forma bývania pre rodiny s deťmi, Mičinska cesta 19, BB

ROK 2015		Poznámka
Bežné výdavky Mesta BB celkom	39 640,31 €	
Náklady na zamestnancov (celkové náklady – plat, odvody, SF)	36 019,99 €	

Počet – kapacita zariadenia	cca. 75	V objekte je 20 buniek z čoho 4 sú menšie a zvyšné väčšie
Priemer využitia v roku 2015 (klientov)	65	Počet klientov v roku 2015
Platby klientov v roku 2015	8774,78 €	Nájomné sa ráta na počet osôb a m ² , tak ako pri nájomných zmluvách nájomný byt
Príspevok od štátu za rok 2015	0,00 €	
Náklady SPOLU (Mesto BB a štát)	75 660,30 €	
Náklady mínus príjem (platby klientov)	66 885,52 €	
Priemerné náklady na klienta/rok	1 029,01 €	
Priemerné náklady na klienta/mesiac	85,75 €	
Náklady na klienta/bývanie/rok (bez miezd)	474,85 €	
Náklady na klienta/bývanie/mesiac (bez miezd)	39,57 €	

III. Stupeň siete – Režimové bývanie Internátna 12, BB – nájomné byty na dobu určitú (jeden mesiac s možnosťou opätovného nájomného pri plnení si podmienok) - systém platíš a dodržiavaš DP = bývaš.

Náklady na objekt rok 2015	0,00 €	Nájomné zmluvy <i>Náklady na prevádzku sa prenášajú na nájomníka</i>
Počet bytov – kapacita	44 b.j.	b.j. = bytových jednotiek

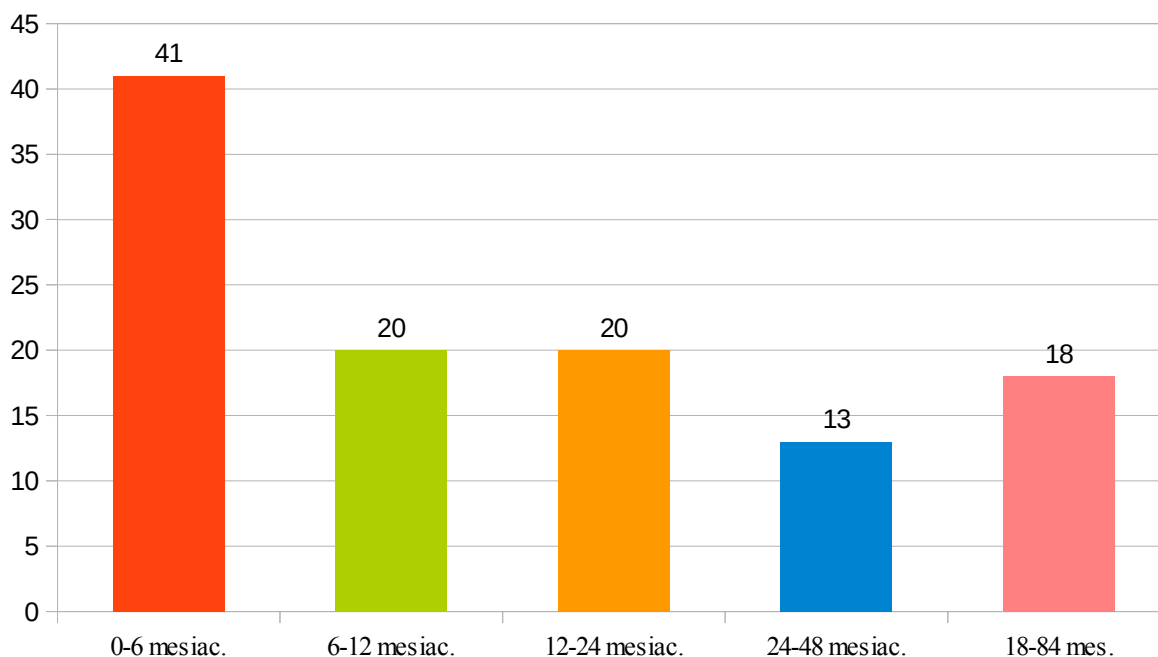
Veľkým spoločenským problémom v súčasnosti je aj zadlženosť klientov, ktorí niekedy niekoľko rokov ignorovali platenie miestnych daní a poplatkov, pôžičiek a pod ako aj zadlženosť voči úzere. Škála problémov sa tým rozširuje a vymanenie sa z tejto situácie je veľmi obtiažne a vyžaduje si systémovú prácu s klientom. Klient s exekúciami na plat, bude chcieť robiť len „na ruku“ čo je vlastne klamanie subsidiárneho sociálneho systému = nelegálna práca – bez odvodov... Nemusím zdôrazňovať, že priama úmera s počtom členov domácnosti prirodzene rastie a keď sa k tomu pridajú sankčné úroky, tak nám niekedy pri „dobrej konštelácii“ a spolupráci klienta trvá niekoľko rokov, kým svoj status znormalizuje. Tento problém sa týka tak rodín s deťmi ako aj jednotlivcov.

PREHLAD ŠTATISTÍK ZA OBDOBIE 2001 – 2016 = KOTVA

Počet rodín, ktorým sa poskytla pomoc v rámci systému prestupného bývania (System level housing) v meste Banská Bystrica v období od vzniku siete pre rodiny s deťmi (2001-2016):

Počet rodín**112**
- z toho úplné rodiny 81
- z toho neúplné rodiny 31
Počet maloletých detí v týchto rodinách**278**

Nasledovný graf znázorňuje dobu, ktorú potrebovali rodiny na to, aby sa vo svojej situácii posunuli alebo iba zotrvali. Dôležité je uviesť, že čas s vyšším počtom mesiacov môže byť skreslený aj z dôvodu, že niektoré rodiny boli v sieti zariadení, potom z nej vystúpili a následne sa znovu uchádzali o pomoc (niekedy aj niekoľkokrát)

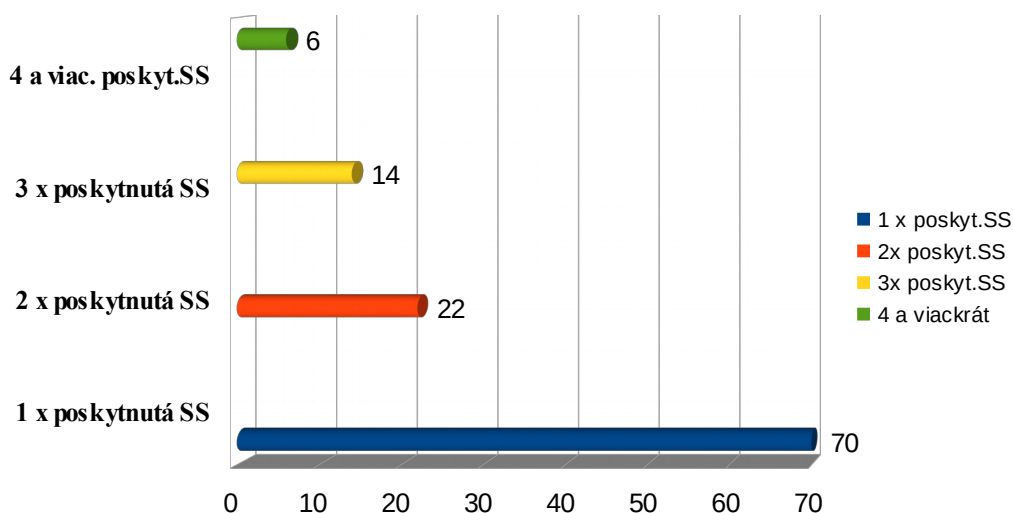
Nasledovný prehľad vyjadruje koľko z týchto rodín, ktorým sa poskytovali sociálne služby a ubytovanie v zariadeniach KOTVA IV. a KOTVA II. sa posunulo do rôznych pomenovaných typov bývaní a ubytovaní.

Typ bývania alebo ubytovania	Počet	Poznámka
Dostali od mesta byt v rámci postupu siete v Režimovom bývaní - Internátna 12, Banská Bystrica a SÚ V ŇOM DODNES	11	
Dostali od mesta byt v rámci postupu siete v Režimovom bývaní - Internátna 12, Banská Bystrica a NEUDRŽALI SI HO	13	
Prestáhovali sa do klasických nájomných bytov (ŠFRB)	1	Dodnes bývajú v pridelenom nájomnom byte
Zabezpečili si svoje bývanie alebo nájom v iných bytoch	12	Niektorí sú v nájomných bytoch, ktoré ponúka trh s bytmi, bývajú v domoch alebo v nájme aj v inom meste.
Iné formy ubytovania – ubytovne, u niekoho (známeho, príbuzného a pod)	61	Sú tu zahrnuté aj také prípady, že si po čase našli cestu k rodine, prípadne sa presťahovali do iného mesta, regiónu
V zariadeniach KI (Krizovej intervencie)	14	

Poznámka: údaje sú k 11/2016

Tieto údaje sú aktualizované k novembru 2016 a je samozrejme, že v priebehu času sa tieto čísla mohli meniť a do budúcnosti sa aj budú. Preto hovoríme o prestupnom bývaní ako o „živom organizme“ lebo aj sieť sa buduje podľa potreby klientely, ale aj klienti využívajú možnosti, ktoré sú im dostupné a z ich pohľadu udržateľné.

Niektorým rodinám stačilo jedenkrát poskytnúť sociálne služby prípadne ubytovanie a dokázali si nájsť riešenie, niektorí vyhľadali pomoc niekoľkonásobne. Treba však brať do úvahy že opakovania nie sú zhodné s rovnakými dĺžkami poskytovania sociálnej služby a teda vyjadrujú len frekvenciu pomoci – zlyhaní a opakovaného osamostatňovania sa. (SS = sociálnych služieb)

NIEKOĽKO ŠTATISTICKÝCH ÚDAJOV O ZARIADENIACH PRE RODINY S DEŤMI

Tabuľka č.1: Využívanie „Zariadenia núdzového bývania KOTVA IV“ - útulok pre rodiny s deťmi

	<i>Počet dospelých</i>	<i>Počet detí</i>	<i>SPOLU</i>
Rok 2004	43	56	99
Rok 2005	30	39	69
Rok 2006	23	34	57
Rok 2007	29	35	64
Rok 2008	19	33	52
Rok 2009	25	42	67
Rok 2010	28	53	81
Rok 2011	16	26	42
Rok 2012	21	33	54
Rok 2013	20	28	48
Rok 2014	19	33	52
Rok 2015	23	34	57

Tabuľka č.2: Využívanie Zariadenia dočasného ubytovania KOTVA II

	<i>Počet dospelých</i>	<i>Počet detí</i>	<i>SPOLU</i>
Rok 2004	41	57	98
Rok 2005	46	59	105
Rok 2006	33	50	83
Rok 2007	84	97	181
Rok 2008	92	108	200
Rok 2009	55	80	133
Rok 2010	49	82	131
Rok 2011	32	57	89
Rok 2012	28	43	71

Rok 2013	25	35	60
Rok 2014	15	20	35
Rok 2015	24	41	65

Tabuľka č.3: Využívanie „Zariadenia núdzového bývania KOTVA IV“ - útulok pre rodiny s deťmi podľa mesiacov, počet klientov v zariadení

mesiace	január	február	marec	apríl	máj	jún	júl
r.2010	30	28	34	34	34	31	27
r.2011	26	26	26	27	28	25	26
r.2012	27	22	28	28	28	29	29
r.2013	18	18	22	22	15	12	12
r.2014	28	31	26	26	26	26	28
r.2015	20	24	23	23	27	26	27
mesiace	august	september	október	november	december	priemerný počet klientov v zariadení	
r.2010	47	48	47	47	25	36	
r.2011	26	20	20	26	20	24,67	
r.2012	27	26	30	29	21	27	
r.2013	18	25	27	24	27	20	
r.2014	24	24	28	27	27	26,75	
r.2015	26	26	26	29	22	24,52	

Tabuľka č. 4: Vzdelanie klientov „Zariadenia núdzového bývania KOTVA IV“ - útulok pre rodiny s deťmi

Dosiahnuté vzdelanie - rodičov				
Dosiahnuté	Špeciálna ZŠ	Nedokončená ZŠ	ZŠ	SOU
2004	12	8	16	6
2005	6	11	8	5
2006	8	6	6	3
2007	12	9	4	4
2008	4	5	8	2
2009	0	2	13	5
2010	3	4	12	9
2011	0	3	7	5
2012	5	2	10	4
2013	7	0	7	6
2014	7	2	8	2
2015	6	4	8	5

Tabuľka č.5: Dôvod využívania sociálnej služby v „Zariadení núdzového bývania KOTVA IV“ - útulok pre rodiny s deťmi

DÔVOD PRÍCHODU DO ZARIADENIA NÚDZOVÉHO BÝVANIA					
	Nezhody v rodine	Neplatiči	Deti neplatičov	Bezdomovci	Klienti z DD
2010	3	6	5	3	0
2011	3	3	1	2	0
2012	2	3	5	0	2
2013	3	1	4	2	2
2014	4	0	6	0	1
2015	2	3	4	3	2

Tabuľka č. 6: Využívanie zariadení Núdzového a Dočasného bývania KOTVA II a IV

ROK	Počet rodín	Počet detí	SPOLU
2004	46	113	197
2005	44	98	174
2006	34	84	140
2007	61	132	245
2008	70	141	252
2009	44	112	182
2010	46	135	212
2011	29	83	131
2012	28	76	125
2013	25	63	108
2014	19	53	87
2015	20	75	122

Za sledované obdobie (*teda od vybudovania týchto zariadení v r.2001*) by deti, ktoré sú uvedené v tabuľkách nemali zabezpečené adekvátne bývanie a v rámci sociálno-právnej ochrany by ich musel štát umiestniť v náhradnej rodinnej starostlivosti a ústavnej starostlivosti v detských domovoch. Takto dostali biologickí rodičia šancu žiť so svojimi deťmi a za predpokladu aktívnej spolupráce aj meniť ich životy bez toho, aby im bolo maloleté deti odňaté zo starostlivosti a výchovy.

Pre túto porovnávajúcu analýzu sú pre nás meritom záujmu hlavne počty klientov, ktoré by sa mali porovnať s nákladmi na identický počet potrebných bytov, sociálnych pracovníkov, nákladmi na bývanie a ostatnými relevantnými indikátormi. Tabuľky prezentujúce dôvod poskytovania služieb a dosiahnuté vzdelanie je kvalitatívny indikátor, podľa ktorého sa dá predpokladať možnosť zamestnať sa, prípadne mať vyšší príjem ako len statické poberanie dávok v hmotnej núdzi a príspevkov – čo je ďalší z výdajov potrebných na podporu.

SYSTÉM LEVEL HOUSING (PRESTUPNÉHO BÝVANIA)

SIEŤ ZARIADENÍ PRE ĽUDÍ BEZ DOMOVA

CIEĽOVÁ SKUPINA SAMOSTATNE ŽIJÚCE OSOBY BEZ DEŤÍ V PRODUKTÍVNO M VEKU

ZRIAĎOVATEĽ ÚZEMNÝ SPOLOK SLOVENSKEHO ČERVENÉHO KRÍŽA BANSKÁ BYSTRICA

Keď sieť pre rodiny s deťmi sme vybudovali v roku 2001, túto sieť pre samostatne žijúce osoby sme začali budovať v spolupráci s ÚzS SČK Banská Bystrica od roku 1993 (*najprv len nocľahárňou a potom aj budovaním celej siete*) a na základe skúseností z nej bola budovaná pomoc rodinám s deťmi. **Uznesením Mestského zastupiteľstva v Banskej Bystrici č.67/95 - zo dňa 28.04.1995**, bol schválený „Projekt systému resocializácie bezdomovcov v meste Banská Bystrica“ - ktorého autormi sú Ivan Šediba (†2012) a Karol Langstein. Systém sa varioval časom na rôzne cieľové skupiny pre jednotlivcov a rodiny podľa potreby cieľových skupín.

Podstatné na prestupnom bývaní je to, že sa skladá z viac ako dvoch stupňov, sú logicky naviazané a vnútornou motiváciou a systémom prepojené. Je dôležité, že každú sieť riadi a zabezpečuje jeden subjekt, tým je zachovaná kontinuita a samotné poznanie cieľovej skupiny. Výstup zo siete sociálnych zariadení krízovej intervencie (ďalej len KI) je prepojený s bytovou politikou Mesta Banská Bystrica a nadizajnovanými možnosťami bývania podľa toho, kto a ako spĺňa nastavené podmienky. Túto oblasť prepojenia sociálnej a bytovej politiky zabezpečuje Oddelenie sociálnej a krízovej intervencie MsÚ BB (OSKI), čím je zachované kontinuita.

Zriaďovateľom siete pre samostatne žijúce osoby je Územný spolok Slovenského Červeného kríža v Banskej Bystrici, ktorý v úzkej spolupráci s OSKI zabezpečuje udržateľnosť a rozvoj tejto siete.

I. Stupeň siete pre jednotlivcov – Nocľaháreň „Večierka“

Bežné výdavky SČK BB celkom (nájomné, energie, materiál a pod.)	22 342,37 €	(nájomné, energie, materiál a pod.)
Náklady na zamestnancov r. 2015 (celkové náklady)	14 233,75 €	
Počet – kapacita zariadenia	20	
Priemerný počet klientov v roku 2015	15,62	
Platby klientov v roku 2015	4 473,- €	
Príspevok od štátu za rok 2015	22 672,65 €	120,00€ / klient/mesiac
Ostatné výnosy (2% + krytie odpisov + úroky)	11 623,33 € (9078,10+2544,96+0,27)	
Celkové náklady na sociálnu službu	39 121,08 €	(bežné N, N na Zcov, odpisy)
Celkové výnosy mínus celkové náklady	-352,10 €	
Náklad na klienta - <i>bez nákladov na Pudske zdroje</i> (čisto prevádzka / priemerný počet klientov.)	119,12 € / klient / mesiac	(čisto prevádzka / priemerný počet klientov.)

Zdroj: ÚzS SČK Banská Bystrica

II. Stupeň siete pre jednotlivcov – SCHC Ivana Šedibu – „Prístav“ - útulok

Bežné výdavky SČK BB celkom (nájomné, energie, materiál a pod.)	38 381,42 €	(nájomné, energie, materiál a pod.)
Náklady na zamestnancov r. 2015 (celkové náklady)	68 667,42 €	
Počet – kapacita zariadenia	44	
Priemerný počet klientov v roku 2015	42,23	
Platby klientov v roku 2015	26 690,00 €	
Príspevok od štátu za rok 2015	79 287,85 €	120,00€ / klient/mesiac
Ostatné výnosy (2%+úroky)	100,98 € (100+0,98)	
Celkové náklady na sociálnu službu	107 048,84 €	
Celkové výnosy mínus celkové náklady	-970,01 €	
Náklad na klienta - bez nákladov na ľudské zdroje (čisto prevádzka / priemerný počet klientov.)	75,74 € / klient / mesiac	(čisto prevádzka / priemerný počet klientov.)

Zdroj: ÚzS SČK Banská Bystrica

III. Stupeň siete pre jednotlivcov – „Nádej-Šanca“ – útulok

Bežné výdavky SČK BB celkom (nájomné, energie, materiál a pod.)	24 437,93 €	
Náklady na zamestnancov r. 2015 (celkové náklady)	21 718,75 €	
Počet – kapacita zariadenia	20	
Priemerný počet klientov v roku 2015	19,27	
Platby klientov v roku 2015	13 166,00 €	
Príspevok od štátu za rok 2015	32 595,35 €	120,00€ / klient/mesiac
Ostatné výnosy (2%)	60,00 €	
Celkové náklady na sociálnu službu	46 156,68 €	
Celkové výnosy mínus celkové náklady	-335,33	
Náklad na klienta - bez nákladov na ľudské zdroje (čisto prevádzka / priemerný počet klientov.)	105,68 € / klient / mesiac	

Zdroj: ÚzS SČK Banská Bystrica

Táto sieť sa buduje od roku 1993 a preto ako som na viacerých miestach konštatoval je živým organizmom a reaguje na aktuálne potreby cieľovej skupiny. V posledných rokoch sa do problémov dostávajú aj ľudia v seniorskom veku, ktorí z rôznych dôvodov prichádzajú o strechu nad hlavou a pritom nespĺňajú legislatívou danú podmienku odkázanosti na sociálnu službu (minimálne stupeň IV.) a tak majú dve možnosti. Buď si vedome poškodiť zdravie na túto úroveň, alebo ísť medzi ľudí, ktorí majú svoje návyky a spôsoby nie vždy vhodné pre seniorov (*mám na mysli miešanie cieľových skupín – v tomto prípade ľudí v produktívnom veku, ale žijúce záhaľčivým spôsobom s minimálnym príjmom a seniorov so svojim stabilným a vyšším príjmom – dôchodkom*) a je tu veľká hrozba, že tí mladší, potom robia nátlak na seniorov, aby im požičali financie, lebo oni majú viac a pod.

Z toho dôvodu sa snažíme, čo najviac rozlišovať aj poskytovanie pomoci tak, aby sme predchádzali vnútorným pnutiam a zároveň zachovali vnútornú dynamiku postupnosti v sieti a to tým, že podľa príjmu sa klient posúva aj do adekvátneho a jemu dostupného ubytovania alebo bývania.

Realitou života je že niektoré etnické skupiny môžu mať aj príjem za ktorý by si mohli dovoliť bývať v nájomnom byte, ale prenajímateľ (súkromná osoba) im ho neprenájme pre predsudky vyplývajúce z tejto etnicity. Pre takéto samostatne žijúce osoby sme preto zriadili Zariadenie dočasného bývania MANU. Je to typ bývania, ktorý zákon o sociálnych službách nepozná ale život si ho vyžaduje. Náklady na prevádzku si hradí klient a poplatky sú nižšie ako v súkromných ubytovniach, ktorých je v Banskej Bystrici cca. 5. Tieto v tomto prehľade neuvádzam aj keď tiež sú možnosťou riešenia v určitej fáze života jednotlivca a je len na ňom, čo si zvolí.

IV. Stupeň siete pre jednotlivcov – „MANU“ Zariadenie dočasného bývania

Bežné výdavky SČK BB celkom (nájomné, energie, materiál a pod.)	4 108,70 €
Náklady na zamestnancov r. 2015 (celkové náklady)	0,00 €
Počet – kapacita zariadenia	12
Priemerný počet klientov v roku 2015	12
Platby klientov v roku 2015	12 190,00 €
Príspevok od štátu za rok 2015	0,00 €
Ostatné výnosy (2%)	99,90 €
Celkové náklady na sociálnu službu	4 108,70 €
Celkové výnosy mínus celkové náklady	+8 181,20 €
Náklad na klienta - <i>bez nákladov na ľudské zdroje</i> (čisto prevádzka / priemerný počet klientov.)	28,53 € / klient / mesiac

Zdroj: ÚzS SČK Banská Bystrica

Prestupom nie len z predošlých dvoch sietí pomoci (*siete pre rodiny s deťmi – a siete pre jednotlivcov*) ale aj pre ostatných obyvateľov mesta, ktorí príjmu tento typ nájomných bytov slúži nájomný dom, ktorý je v **režimovom module**. Pod tým máme na mysli systém bývania za predpokladu splnenia podmienok stanovených vo VZN č.11/2010, v mesačnom režime. Každý mesiac sa uzatvárajú nové nájomné zmluvy a ak klient platí = tak býva. Tomuto predchádzali viaceré varianty, ale pri všetkých sa klienti ešte viac zadĺžili a neudržali si nájom.

V rámci prehľadu ľudí bez strechy nad hlavou sa v tomto materiáli nezaobieram ubytovňami súkromných spoločností a iným typom bývania, ktorý využívajú jednak sezónny pracujúci, ale aj ľudia bez domova. Je to iná forma bývania, ktorú si môžu zvoliť alebo si zvolili podľa svojich možností. Práve tento počet nie je ekvivalentom núdzosti, ktorý by „dramaticky“ zvyšoval počet ľudí bez domova a ohrozených bývaním, ako to poňali v Brne či v Bratislave (*rok 2016*) pri sčítavaní ľudí v núdzi.

BYTOVÁ POLITIKA

BYTOVÁ POLITIKA MESTA BANSKÁ BYSTRICA

Jedinečnosťou riešenia starostlivosti o obyvateľov mesta v tejto oblasti je prepojenie sociálnej a bytovej politiky, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou Systému prestupného bývania. V zahraničí sa stretávame s používaním tohto pomenovania pri existencii dvoch stupňov a niekedy je to o jednom stupni pomoci v azylových domoch, alebo len nocľahárňach či útulkoch. Banskobystrický systém prestupného bývania, ktorý sme budovali, a stále budujeme, lebo je to „živý organizmus“, akceptuje status a možnosti klienta, ktorý sa ocitne v tej-ktorej životnej situácii. Nikde nie je dikciou, že musí zakaždým začínať od začiatku (výnimka je viacnásobné opakované zlyhanie), v danom jeho statuse nie je našou snahou ho „potopiť“ ale poskytnúť mu také ubytovanie, ktoré zvládne a pri ktorom spĺňa mestom alebo poskytovateľom stanovené podmienky. Tak ako funguje sieť smerom postupným – funguje aj smerom zostupným.

V tomto prehľade nebudem uvádzať Režimové bývanie (Inetrnátna 12), ktoré v systéme prestupného bývania je väčšinou najdostupnejšie pre klientov sietí. Záleží na klientovi ako sa v živote postaví k otázke „ako a kde chcem žiť“ a spraví všetko pre to, aby mal také zdroje a splnené podmienky, ktoré mu tú-ktorú životnú úroveň dovoľia.

Pre získanie obrazu o vybudovaných možnostiach v meste Banská Bystrica uvediem nasledovné údaje a charakteristiky.

1. V rámci nájomných bytov vyčlenených pre účely mesta má v bytovom fonde 16 nájomných bytov, ktoré slúžia na riešenie bytovej situácie v **naliehavých prípadoch** (náhla strata bývania, týrané ženy s deťmi a iné účely). V týchto bytoch sa nájom pri splnení podmienok poskytuje na jeden rok s možnosťou predĺženia o polroka pri splnení podmienok. Mal by to byť dostatočný čas na to aby si vytvorili „rezervu“ potrebnú na finančnú zábezpeku.

Prehľad uzatvorených nájomných zmlúv v bytoch v nájomných bytoch Švermova 45 Banská Bystrica – pre naliehavé prípady za obdobie 2010 - 2016			
Rok	Počet uzatvorených nájomných zmlúv	Počet dospelých osôb v bytoch	Počet detí v bytoch
2010	16	20	15
2011	10	12	9
2012	9	11	3
2013	9	11	5
2014	5	8	2
2015	6	9	5
2016	7	11	5
Spolu za 6 rokov	62	82	44
Pozn: Byty sú poskytované na 12 mesiacov prípadne + 6 mesiacov. Po ukončení tejto doby z týchto nízkonákladových bytov odchádzajú. Počas trvania zmluvy si pri relatívne nízkom nájme mohli usporiť finančné prostriedky potrebné na zábezpeku (akontáciu, kauciu)			

Zdroj: Ing. Škorňová, 08.12.2016 OSV SKI MsÚ

2. Ďalej to je **237 nájomných bytov** postavených z prostriedkov ŠFRB, v týchto musí nájomca spĺňať legislatívou dané podmienky a podmienky v zmysle VZN č.11/2010. (*v tomto type bývania nesmie príjem spoločne posudzovaných osôb byť vyšší ako 3-násobok súm životného minima a nie nižší ako si stanovilo mesto – čím sa vyhýba relatívne insolventnosti nájomcov*). Tieto byty sú iba s menším pohybom, lebo posun môže nastať v prípade, že nájomca si našiel iné bývanie (*postavil dom, zdedil nehnuteľnosť a pod*), našiel si zamestnanie aj bývanie v inom regióne, meste alebo ak nezvládol bývanie pre daku udalosť v živote a musel opustiť tento typ bývania. Takéto príčiny sa dejú v priebehu roka v cca. 10 prípadoch pri objeme bytov 237 bytových jednotiek.

- treba mať na mysli samozrejme aj súkromný sektor s prenajímaním bytov a výstavby bytov, ktoré si ale väčšinou vyžaduje disponibilitu väčších finančných zdrojov rodiny alebo hypotekárny alebo iný úver na zabezpečenie bývania.

Pri tejto časti sa vynára otázka rovnoprávnosti v spoločnosti v ponímaní = mám sa nezodpovedne správať, prijať zlé rozhodnutia, konania, závislosť, ohrozovať svoj život a život svojej rodiny na to aby som sa „dostal k bytu“, = alebo mám byť zodpovedný, aktívny, uvedomelý a predchádzať zlým rozhodnutiam a následne si zobrať hypotekárny úver a trpnúť 30 rokov aby som neprišiel o pravidelný príjem, ktorý mi pomáha platiť tieto úvery, lebo ak ho stratím, tak stratím aj strechu nad hlavou... Mala by spoločnosť robiť z nevýhody výhodu? Mala by venovať pozornosť a rovnakú podporu pre všetkých svojich obyvateľov a nerobiť rozdiely? Tomuto sa budem venovať v závere, len som chcel, aby si to čitateľ prierezom vždy uvedomoval, že sú tu aj tí, ktorí tvoria balík financií, z ktorého sa potom môže pomáhať tým druhým.

Príspevok na bývanie – štátna sociálna dávka (SLOVENSKO)

Nárok na príspevok na bývanie má občan v hmotnej núdzi alebo niektorá z fyzických osôb, ktorá sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzuje, ak:

- je vlastníkom bytu, vlastníkom rodinného domu, nájomcom bytu alebo nájomcom rodinného domu alebo nájomcom obytnej miestnosti v zariadení určenom na trvalé bývanie,
- vlastní bytu, nájomca bytu alebo vlastní rodinného domu, nájomca rodinného domu uhrádza náklady spojené s bývaním a predloží doklad o zaplatení týchto nákladov za predchádzajúcich šesť po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov alebo preukáže uznanie dlhu a dohodu o splátkach v prípade, že má nedoplatky spojené s úhradou nákladov spojených s bývaním,
- ak je poberateľom starobného dôchodku - platí aj vtedy, ak ide o poberateľa inej dôchodkovej dávky alebo sociálneho dôchodku, ktorý dovŕšil 62 rokov veku,
- má v byte, resp. rodinnom dome právo doživotného užívania.

Ak sú pri spoločnom nájme bytu **viacerí občania a na účely hmotnej núdze sa posudzujú samostatne**, patrí im len jeden príspevok na bývanie.

Za bývanie sa na účely príspevku na bývanie **považuje aj** bývanie spojené s poskytovaním starostlivosti v zariadení sociálnych služieb celoročne a bývanie v byte alebo v rodinnom dome, v

ktorom má občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú právo doživotného užívania.

Splnenie podmienok nároku na príspevok na bývanie **sa neskúma**, ak:

- občan v hmotnej núdzi alebo niektorá z fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, je poberateľom starobného dôchodku,
- občan v hmotnej núdzi alebo niektorá z fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, je poberateľom inej dôchodkovej dávky alebo sociálneho dôchodku a dovŕšil 62 rokov veku,
- občanovi v hmotnej núdzi alebo niektorej z fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, sa poskytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb celoročne s poskytovaním bývania.

VÝŠKA PRÍSPĚVKU NA BÝVANIE JE NA SLOVENSKU:

≈ 55,80 € mesačne, ak ide o jedného občana v hmotnej núdzi,
≈ 89,20 € mesačne, ak ide o občana v hmotnej núdzi a fyzické osoby,
ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú.

Zdroj: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/davky-hmotnej-nudzi/prispevok-byvanie/>

PRÍSPĚVOK NA BÝVANIE, BYTOVÁ POLITIKA (ZAHRANIČIE) **(informácie a námety)**

ČESKO

Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce, který má v bytě trvalé bydliště, jestliže:

- náklady na bydlení přesahují 30 % (v Praze 35 %) příjmu domácnosti
- 30 % (v Praze 35 %) příjmu domácnosti není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení

Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny tabulkově dle velikosti obce a počtu členů domácnosti (vizte [zde](#)). Do nákladů na bydlení se počítá nájem a výdaje spojené s užíváním bytu (platby za energie, vodu, svoz odpadu atp.). Pro posuzování nároku a výše příspěvku na bydlení se berou v potaz průměrné náklady za předchozí kalendářní čtvrtletí. O příspěvek se žádá na úřadu práce příslušném dle trvalého bydliště.

Zdroj: <http://www.vypocitejto.cz/finance/prispevek-na-bydleni.html>

Čím je **výška nájmu v Čechách vyššia** - tým sa zvyšuje aj príspevok od štátu na bývanie – nie je staticky dané ako na Slovensku, bez komplikovaného posudzovania variácií bývania. V tomto český systém je benevolentnejší ako rezolútny systém na Slovensku.

Zjednodušene by sa dalo povedať, že za každých okolností ostane klientovi / klientom 70% príjmu na žitie... ??? Poberať tento príspevok môžu 84 mesiacov (7 rokov). Vo veľa prípadoch potom príspevok na bývanie v Česku niekoľkonásobne prevyšuje príspevok na bývanie na Slovensku.

ÍRSKO

Situácia v oblasti bývania v Írsku

Kľúčovým cieľom bytovej politiky Írska je : „Zabezpečiť každej domácnosti cenovo dostupné bývanie v dobrej kvalite , vyhovujúce jej potrebám a v zdravom životnom prostredí.“ Základným princípom na dosiahnutie tohto cieľa je , že tí čo si môžu dovoliť vlastné bývanie zodpovedajúce ich potrebám, mali by si ho kúpiť do osobného vlastníctva alebo prenajať, a tí čo si nemôžu, nevedia, nie sú schopní zabezpečiť si bývanie vlastnými silami , mali by mať prístup k sociálnemu bývaniu.

Nehovorí sa tu o tom, že sa miešajú jednotlivé skupiny – ***každý býva v tom na čo má...*** (poznámka autora) Pritom Írsko v posledných rokoch úspešne atakuje prvé priečky vo vybavenosti obyvateľstva bytmi v celej Európskej únii.

Prístup k bývaniu v Írsku

Nie každý si môže dovoliť splácať hypotéku a ešte menej je tých, ktorí majú požadovanú sumu na kúpu bytu/domu na bankovom účte. Írska vláda vyčlenila od roku 1997 zo štátneho rozpočtu 6,5 miliardy eur na programy sociálneho a cenovo dostupného bývania.

Programy sociálneho bývania:

- ✓ bývanie poskytované miestnou samosprávou (Local Authority Housing),
- ✓ obnova bývania od miestnej samosprávy (Improvement Works in lieu of Local Authority Housing),
- ✓ bývanie odkúpené nájomcom (Tenant Purchase Scheme),
- ✓ neziskové bytové združenia, bytové družstvá, ktoré poskytujú finančnú výpomoc (Capital Assistance Scheme) a finančnú pôžičku a dotácie (Capital Loan and Subsidy Scheme),
- ✓ nájomné bývanie (Rental Accommodation Scheme),
- ✓ miesta lacného bývania

Programu bývanie od miestnej samosprávy

V rámci Programu bývanie od miestnej samosprávy bolo dokončených v r. 2005 a 2006 vyše 5 000 a 6 000 bytov. Tiež v rámci tohto programu boli poskytnuté prostriedky na obnovu bytového fondu a jeho modernizáciu. Programy obnovy pomohli 6 400 domácnostiam získať centrálné kúrenie.(2005) Pôžičku na uskutočnenie obnovy, modernizácie bytov/domov dostanú vlastníci od miestnej samosprávy ak preukážu, že nemôžu získať pôžičku z banky a dom potrebuje opravu a navyše neprekračujú príjmový limit, ktorý od januára 2006 predstavuje pred zdanením 36 800 EUR. Rovnaký princíp platí aj pri odkúpení si bytu od miestnej samosprávy. Program odkúpenia bytu nájomcom z roka na rok kolíše. Domácnosti môžu získať hypotéku od miestnej samosprávy ak splnia príjmový limit, ktorý je stanovený od januára 2006 nasledovne:

- ▣ **jediný príjem** v domácnosti, ak bol hrubý príjem v poslednom zdaňovanom období – roku 36 800 EUR alebo menej , domácnosť má nárok na hypotéku,
- ▣ **dva príjmy** v domácnosti, ak dva a pol násobok hrubého príjmu člena domácnosti s väčším príjmom v poslednom zdaňovanom období - roku dáva sumu maximálne 100 000 EUR, domácnosť má nárok na hypotéku.

Bytové neziskové združenia a bytové družstvá

poskytujú sociálne nájomné bývanie ako pre bežné domácnosti tak aj pre ľudí so špeciálnymi potrebami (s postihnutím, starším ľudom alebo bezdomovcom, vracajúcim sa emigrantom). Zaistenie sociálneho bývania je financované dvoma programami. Program finančnej pomoci zaisťuje obvykle špeciálne bývanie, zatiaľ čo Kapitálová pôžička a Program štátnej podpory je využívaný viac na poskytovanie ubytovania pre domácnosti.

Program nájomného bývania

patrí rovnako do siete sociálneho bývania. Prenajímateľom v tomto prípade je miestna samospráva a prenájom uskutočňuje na princípe nazývanom „pomerné nájomné“. To znamená, že **prenájom je založený na platobnej schopnosti nájomcu**. Ak príjem domácnosti je nízky, aj nájomné bude nízke. Ak sa príjem zvýši, zvýši sa aj výška nájomného. Do príjmu domácnosti sa pochopiteľne započítavajú príjmy všetkých členov domácností, pričom ale odpočítateľné sú položky na dieťa. Každý orgán miestnej samosprávy používa vlastnú schému na výpočet nájomného. Orgán miestnej samosprávy môže mať stanovené minimálne a/alebo maximálne nájomné, ktoré môže závisieť od veľkosti domu. Miestna samospráva musí zachovávať diskretnosť pri znížení nájomného ak sú na to špecifické dôvody. Ak sa však príjem domácnosti zmení, je povinnosť túto zmenu oznámiť miestnej samospráve.¹

Možných porovnaní systémov bytových politík rôznych štátov neurčite neúrekom a v prípade Česka som zámerne uviedol odlišnosť so systémom na Slovensku, lebo pri porovnávaní systémov je potrebné porovnať všetky indikátory, ktoré ovplyvňujú porovnávanie. V prípade Írska ma zaujala podobnosť s našimi postojmi a nazeraním na podstatu veci, že podľa klientových možností sa mu dostane adekvátneho bývania, čo verifikuje naše stratégie.

MAĎARSKO

Na príspevok na bývanie má právo tá osoba, keď:

- netto príjem na 1 osobu v rodine je 200% minimálneho dôchodku (57.000 Ft, cca 190€), ak osoba žije sama, 250%
- byt, v kt. bývajú do 2 osôb má 60m², pre 3 osoby 80 m²
- Ak mesačný priplatok za byt dosahuje alebo prekročí 20% celého príjmu rodiny
- keď ani 1 člen rodiny nemá majetok a svoje prostredie udržiava v čistote.²

MOŽNOSTI ZABEZPEČENIA BYTOV

V prípade Rapid re-housing (RRH) alebo Housing First (HF) by sme mali mať disponibilné počty bytov rovnajúce sa vzniknutým nezvládnutým situáciám ľudí bez domova. Ak by tieto byty neboli obsadené, tak straty na mesačných platbách by boli nákladovou položkou nie nezanedbateľnou. Pri neobsadení miest v zariadeniach je tento náklad nižší a priestor je oveľa flexibilnejší. Koniec koncov Rapid re-housing by mal podľa mňa prichádzať po prechode cez prestupný systém, ktorý by mal byť zase časovo vymedzený, aby zabezpečoval vnútornú motiváciu, oddĺženie, aktivizáciu a vylučoval zneužívanie SS a neakceptáciu pravidiel...

1 Zdroj: http://www.stuba.sk/new/docs/stu/ustavy/ustav_manazmentu/NAB2008_1/clanok_1.pdf

Autorka Mária Zúbková, doc. Ing. PhD., Ústav manažmentu STU v Bratislave, Vazovova 5, 812 43 Bratislava 1, maria.zubkova@stuba.sk

2 Zdroj: https://ugyintezes.magyarorszag.hu/ugyek/410003/420005/Szocialis_tamogatás20091202.html?ugy=lasfenttam.html#topicissue

Problémom vo svete je to, že v rámci prestupného systému nemá prepojenú sociálnu sieť s bytovou sieťou na základe vzájomne podmienených pravidiel, ktoré sú otvorené pre všetkých v danom momente potreby ale závislé od ich reálnych možností a schopností.

Možno systém HF a RRH môže fungovať vo veľkých mestách, kde je bytový fond väčší a sú aj súkromné segmenty (*čínžovné domy*) ale v menších mestách s malým počtom disponibilných bytov alebo zo žiadnym bytovým fondom (dediny a obce) by sa ťažko napĺňala myšlienka HF a RRH.

Čo je Rapid re-housing a Housing First ?

Rapid Re-housing: je prístup riešenia bezdomovectva, ktorý spočíva v rýchlom zabývaní rodín s málo alebo bez žiadnych dopredu kladených podmienok. VC súvislosti so zabývaním je predpokladaná intenzívna asistencia pri hľadaní zdrojov a stratégií pre dlhodobé udržanie bývania. V USA je Rapid re-housing vnímaný hlavne ako prístup, ktorý pracuje s okamžitými potrebami rodín zažívajúcich bezdomovectvo. Rapid re-housing je stále relatívne novým prístupom, ktorého dlhodobý výzkum na národnej úrovni (USA) ešte pokračuje. Podľa výskumu z roku 2013 si 82% domácností (jednotlivci a rodiny), ktoré boli zahrnuté v programe (2009-2011) Rapid re-housing, si i po jeho skončení udržali bývanie. Výrazne lepšie dopadli jednotlivci.³

Housing First: poskytuje okamžitý prístup ľuďom bez domova k štandardnému bývaniu, ktoré nie je vo vylúčených lokalitách. Prístup nie je založený len na poskytnutí bývania, jeho nevyhnutnou súčasťou je podpora ľudí v novom bývaní. Je to v súlade s dlhodobými trendmi v oblasti sociálnych služieb, v mnohých európskych štátoch ako decentralizácia a deinštitucionalizácia sociálnych služieb. Podľa prívržencov tejto formy je prestupný systém založený na tom, že zo začiatku poskytuje veľa podpory postupne sa táto podpora stále znižuje. A v tom poslednom kroku už táto podpora odpadá. Problémo podľa nich je, že systém je „krehký“. Veľa ľudí nie je schopných vyšplhať sa až nehor a často spadnú zase na začiatok.⁴

(poznámka autora: *prestupný systém = systém osamostatnenia sa – a tak by to aj mohlo byť, že v konečnom štádiu klient nie je odkázaný na pomoc sociálnych pracovníkov a žije svoj život*).

Tieto systémy majú však svoje nedostatky, ktorými sú napríklad – odpor zo strany súkromných poskytovateľov bývania, nedostatok možností bývania (čo je problémom aj širšej populácie).

Rozhovor s riaditeľkou kalifornskej organizácie Abode Services Vivian Wan:

„Nevenujú sa takým veciam ako sú dlhodobé dlhy klientov. Možno dlhujú 30 000 dolárov vláde, ale riešenie tohto problému ich nedostane rýchlo do bývania. To je možno dlhodobý cieľ ...“, „Dnes pracujeme s asi 500 majiteľmi nehnuteľností v dvoch správnych obvodoch. Vzťahy s nimi sú naozaj to najpodstatnejšie...“, „...dve kaucie a mesačný nájom, to môže byť 7000 dolárov, to je veľa peňazí...“, „pokiaľ klient neporušuje podmienky svojej nájomnej

3 Zdroj: „Ukončování bytové nouze rodin a jednotlivců. Východiska zahraniční praxe, doporučení a strategie.“, 2016, Platforma pro sociální bydlení, str.50-51

4 Zdroj: „Ukončování bytové nouze rodin a jednotlivců. Východiska zahraniční praxe, doporučení a strategie.“, 2016, Platforma pro sociální bydlení, str.37

zmluvy, nebude s ním ukončená typicky spolupráca, a to ani v prípade, že nečerpá aktívne podporné služby“, „ukončenie spolupráca okrem iného – pokiaľ dosiahol maximálnu dĺžku programu“ - je škoda, že nie je uvedené dĺžka tohto programu.⁵

Systém Housing First bol odskúšaný v piatich mestách EU – Amsterdam, Budapešť, Kodaň, Glasgow a Lisabon. V štyroch prípadoch dosiahli pozitívne výsledky a v prípade Budapešti zlyhal pre to, že niektoré prvky chýbali – predovšetkým pokračujúca finančná podpora, ktorá by umožňovala podporovať i naďalej bývanie. Otázne je do kedy by mal štát suplovať insolventnosť a či výsledkom nemá byť náhodou stav, že nepotrebuje podporu?

Kým pri prezentovanom systéme v USA sa nehovorí o miestnej samospráve, ktorá by mala poskytovať byty ale o vyjednávaniach so súkromnými vlastníkmí v prípade pokusov v Česku (Brno) boli zmieňované len byty mesta (*nehovorili nič o tom, že by chceli cez súkromný sektor zabezpečiť svoj projekt*). Tak či tak aj tie treba vybudovať alebo minimálne s nimi disponovať – čo tiež niečo stojí...

Podľa týchto málo informácií, ktorých je viac na (www.housingfirst.eu) by sme mohli konštatovať, že na to aby systém fungoval a bol udržateľný je potrebná aj podporná legislatíva. Otázkou ale potom ostáva, či sa niekto zapodieval aj vyhodnotením, koľko takáto štátna podpora stojí štát ako aj náklady na intervencie počas trvania programov.

AKO SA DAJÚ ZAOBSTARAŤ BYTY NA SLOVENSKU ?

Na výstavbu bytov má možnosť samospráva a v súčasnosti aj právnická osoba využiť podporné systémy štátu. Prostredníctvom ŠTÁTNEHO FONDU ROZVOJA BÝVANIA – je možnosť získania zvýhodneného návratného úveru (zákon č. 150/2013 Z.z. v znení zmien a doplnkov), nenávratnej dotácie (zákon č. 443/2010 Z.z. v znení zmien a doplnkov) je jedna z foriem možnosti výstavby nájomných domov – bytov pri splnení legislatívnych podmienok.

Pri výstavbe bytov je potrebné si uvedomiť, že na realizáciu potrebujeme:

- **pozemok** (kúpa alebo vlastný)
- **infraštruktúra** (siete médií, cesty, chodníky a pod.) - záleží od vzdialenosti prípojok, systéme zabezpečenia vykurovania (vlastná kotolňa, dodávka) a pod.
- **projektovú dokumentáciu** (spravidla od 8 do 18% ceny realizačných nákladov)
- **náklady na realizáciu** stavby a s tým spojených nákladov
- **správa nájomných bytov** (stavebné bytové družstvo
- **ak nie výstavba** tak prípadne pre tento účel porovnania Systému Housing First a Systém Level Housing – by mohli byť byty – vo vlastníctve mesta (*v súčasnosti v BB nemáme*) alebo kúpa bytov na trhu s nehnuteľnosťami.

⁵ „Ukončování bytové nouze rodin a jednotlivců. Východiská zahraniční praxe, doporučení a strategie.“, 2016, Platforma pro sociální bydlení

Obstarávanie nájomných bytov	Priemerná podlahová plocha bytov v dome	Priemerný oprávnený náklady stavby na 1 m ² podlahovej plochy	Maximálny podiel dotácie (obec, NO)
NOVÁ VÝSTAVBA A KÚPA			
Bežný štandard	do 50 m ²	900 €	40%
	od 50 m ² do 56 m ²	890 €	35%
	od 56 m ² do 60 m ²	880 €	30%
Nižší štandard	do 45 m ²	605 €	75 %
	od 45 m ² do 55 m ²	585 €	70 %
PRESTAVBA			
Bežný štandard	do 50 m ²	650 €	40%
	od 50 m ² do 56 m ²	640 €	35%
	od 56 m ² do 60 m ²	630 €	30%
Nižší štandard	do 45 m ²	430 €	75 %
	Od 45 m ² do 55 m ²	420 €	70 %

Zdroj: ŠFRB - §11 ods.1 písm. c) zákona č.443/2010 Z.z. v znení zákona č. 134/2013 Z.z.

V prípade využitia kúpy bytu - sa v súčasnosti pohybujú cenové relácie na základe ponúk realitných kancelárií v nasledovných sumách:

TYP BYTU	CENA BYTU	VEĽKOSŤ V m ²	Cena za m ²
<i>garsónka</i>	od 24 000 € do 32 000 €	od 18 m ² do 22 m ²	1300 - 1454 €
<i>1 - izbový</i>	od 35 000 € do 55 000 €	od 27 m ² do 38 m ²	1255 - 1447 €
<i>2 - izbový</i>	od 51 500 € do 66 500 €	od 50 m ² do 63 m ²	1030 - 1127 €
<i>3 - izbový</i>	od 66 500 € do 76 500 €	od 64 m ² do 73 m ²	936 – 1144 €

Zdroj: <http://www.nehnutenosti.sk/banska-bystrica> (zo dňa 02.12.2016)

Podľa týchto podkladov v porovnaní s predchádzajúcimi informáciami o možnosti podpory prostredníctvom ŠFRB sa len malý počet bytov dá získať aj s podporou štátu, nič to ale nemení na cene samotného bytu.

V prípade, že mestá alebo obce disponujú aj bytmi a rozhodli by sa riešiť problematiku systémom HF a RRH „najprv bývanie“ - musia si uvedomiť, že náklady spojené s bývaním si musí nájomca v reálnych nastaveniach platiť – tak aby nevznikali dlžoby, nadmerné odbery médií, jednoducho aby bývanie v tom ktorom type bytu cieľová skupina zvládla tak aby sa proces krízovej intervencie mohol ukončiť, lebo zvládli osamostatnenie sa.

POROVNANIE – ANALÝZA SYSTÉMOV

Pre porovnanie dvoch veličín je potrebné tieto identicky rozlišovať a tak by tomu malo byť aj pri porovnaní týchto dvoch systémov. Z môjho pohľadu porovnávanie a konfrontácia nie je

celkom v prospech potrebnej kreatívnej racionality a preto by mali by možno bádáním a nastavovaním toho, čo si život žiada a čo je prirodzené pri akceptácii potrieb celej spoločnosti v rozmedzí slušnosti a rovnosti šancí - tým myslím venovanie adekvátnych možností pre všetkých bez toho aby sa z nevýhody robila výhoda.

V prípade porovnávania alebo skôr analýzy jednotlivých systémov je treba vnímať potreby **porovnania jednotlivých nákladov** :

- ✓ náklady na vybudovanie zariadenia versus náklady na výstavbu bytu, kúpu bytu
- ✓ náklady na ľudské zdroje v zariadení versus náklady na ľudské zdroje tých ktorí zabezpečujú služby HF a RRH
- ✓ náklady na prevádzku zariadenia versus náklady na prevádzku bytov
- ✓ náklady na vybavenie zariadenia versus náklady na zariadenia bytov (pozn. posteľ, práčky, chladničky, rutinná a bežná údržba, a to čo nie je súčasťou bytu ale klienti to potrebujú)

V nasledovných ukazovateľov podľa predošlej logiky uvádzam nasledovné údaje ktoré určite nie sú nemenné a majú veľa ovplyvňujúcich faktorov (počet členov domácnosti, rozloha bytu, poplatky a pod.):

Porovnanie pre rodiny s deťmi:

Sieť prestupného bývania - Zariadenia pre rodiny s deťmi KOTVA

Počet rodín20 (čo predstavuje pri počte 122 priemer Ø 6,1 klienta na rodinu)

Náklady na zaobstaranie priestoru:

potreba typu bytu 3-izbový byt

pri kúpe v BB cena Ø 70 000,00 €

pre 20 rodín 1 400 000,00 €

Náklady na bývanie rodina s deťmi:

3-izbový bytcca. 315,94 € / mesiac + dane za 6,1 člennú rodinu

6,1 členná rodina náklady na zariadenie (*nie platby – tie sú oveľa nižšie*):

Zariadenie núdzového bývania KOTVA IV – útulok472,68 €

Zariadenie dočasného bývania KOTVA II241,38 €

Porovnanie pre jednotlivcov:

Sieť prestupného bývania - Zariadenia pre samostatne žijúce osoby

Počet klientov 90

Náklady na zaobstaranie priestoru:

Potreba typu bytu garsónka, 1-izbový byt

Pri kúpe garsónky Ø 28 000,00 €

Pri kúpe 1-izbového bytu Ø 45 000,00 €

Pre 90 klientov ak ich priemerne rozdelíme na 45 garsóniek a 45 jednoizbových bytov

Pri kúpe 45 x garsónky 1 260 000,00 €

Pri kúpe 45 x jednoizbový byt 2 025 000,00 €

SPOLU pre 90 klientov 3 285 000,00 €

Náklady na bývanie jednotlivca:

Garsónka mesačne	200,00 € / mesiac
1-izbový byt mesačne	250,00 € / mesiac
Náklady na klienta v zariadeniach prestupného bývania:	
Nocľaháreň „Večierka“	119,12 € / mesiac
Útulok „Prístav“	75,74 € / mesiac
Útulok „Nádej – Šanca“	105,68 € / mesiac
Zariadenie dočasného bývania MANU	28,53 € / mesiac

Tak ako som v úvode tejto časti spomenul tieto indikátory závisia od individuálnej **potreby klienta / klientov na priestor - domácnosť**, ktorú si môžu dovoliť. Tak isto možno aj pri výstavbe (t.j. kúpy pozemku, infraštruktúry, pripojenia, výstavby, vybavenosti a pod.) by mohli byť odchýlky podľa momentálneho stavu smerom hore alebo dole, tak isto pri cenách nehnuteľností – ale podľa predloženého si viete spraviť samy obraz o nákladovosti. Veľakrát nie podrobná ale hrubá analýza nákladových položiek (od brucha) možno budí dojem absolútnych rozdielov medzi systémom prestupného bývania a systémom Rapid re-housing prípadne Housing First. Asi to nebude celkom trak pravda...

Čo sa týka **ľudských zdrojov** tie sú na obidvoch stranách potrebné, len pri systéme RRH a HF je potreba mobility ak sú rodiny rozptýlené tak ako to ich filozofia hovorí. Cena práce a množstvo zamestnancov závisí od reálnej potreby (vzdelanie, počet, náklady podľa jednotlivých typov vykonávaných prác).

Tieto údaje by sa dali podrobne analyzovať avšak ponechám to na ekonómov a štatistikov. Podstatné je, že sa vôbec zaoberáme problematikou iných ľudí a snažíme sa im pomôcť začleniť sa a byť samostatnými = nebyť odkázaným na pomoc druhých. Kým budú odkázaní na pomoc iných -tak tu pre nich budeme, za predpokladu, že spolu s nami budú aktívne pristupovať k riešeniu ich vlastnej situácie a statusu.

Systém bývania a školský systém môžu mať niečo spoločné ak sa na to pozrieme z nadhľadu. Aj na vzdelanie podľa Ústavy má nárok každý je len na ňom ako zvládne školský systém. Mohol by byť doma a učitelia by k nemu chodili a učili ho od základnej školy cez strednú školu a aj vysokú školu... Mohlo by sa využiť vzdelávanie aj cez internet ako sa deje na odľahlých miestach, ale to je o vysokej miere zodpovednosti jedinca alebo dostatku zdrojov na platenie mobility učiteľov. Ďalšia vec vo vzťahu ku klientom - porovnáam so školským systémom. Ani v škole deti a študenti nemenia učebné osnovy podľa toho, čo sa im chce, páči alebo nepáči. Tak ani v sociálnej oblasti netvorí systém práce a podmienok... Sú vymedzené role a ich zmysel na to aby sa dosiahol výsledok. Niektorí žiaci prosperujú, iní prepadajú, niektorým stačí učňovka, lebo na viac nemajú, niektorí pokračujú v štúdiu na vysokej škole...

Preto môžu existovať varianty pri sebe tak ako školský systém a jeho akceptovateľné výnimky, ktoré systém dopĺňajú a nie rozbíjajú. Podľa tohto príkladu aj systémy pomoci ľuďom bez domova môžu pri sebe existovať a dopĺňať sa.

S úctou

© PhDr. Karol Langstein, 12/2016 v Banskej Bystrici

PRÍLOHY:

Príloha č.1:

Príspevek na bydlenie:

- Príspevek na bydlenie prispíva na krytí nákladů na bydlenie rodinám či jednotlivcům s nízkými príjmy.
- Na príspevek na bydlenie má nárok vlastník alebo nájemce bytu, ktorý je v bytě prihlášen k trvalému pobytu, jestliže
 - jeho náklady na bydlenie presahujú časťku součinu rozhodného príjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35), a zároveň
 - součin rozhodného príjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlenie.
- Poskytování príspevku podléhá testování príjmů rodiny a nákladů na bydlenie za rozhodné období, kterým je předchozí kalendářní čtvrtletí.
- Za společně posuzované osoby se považují všechny osoby, které jsou v témže bytě hlášeny k trvalému pobytu; podmínka, aby spolu trvale žily a společně uhrazovaly náklady na své potřeby, se nevyžaduje.
- Do rozhodného príjmu rodiny se započítávají príjmy všech společně posuzovaných osob. Za príjem se považují i přídavek na dítě a rodičovský príspevek.
- Náklady na bydlenie tvoří u nájemních bytů nájemné a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu, u družstevních a bytů vlastníků srovnatelné náklady (viz dále). U všech bytů se dále započítávají náklady za energie, vodné a stočné, odpady a vytápění.
- Výše nákladů srovnatelných s nájemným u bytů vlastníků a družstevních bytů činí pro období od 1. ledna 2016 do 31. prosince 2016 za kalendářní měsíc částku:

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Kč
jedna	1 923
dvě	2 632
tři	3 441
čtyři a více	4 150

- Výše částek, které se započítávají v případě vytápění pevnými palivy, činí pro období od 1. ledna 2016 do 31. prosince 2016 za kalendářní měsíc:

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Kč
jedna	706
dvě	966
tři	1 263
čtyři a více	1 561

- Náklady na bydlení se pro nárok a výši příspěvku na bydlení stanoví jako jejich průměr za předcházející kalendářní čtvrtletí. Do nákladů na bydlení se započítávají
 - uhrazené a doložené náklady na bydlení pokud rodina v bytě, na který je uplatňován nárok na příspěvek na bydlení, v rozhodném období žila,
 - 80 % příslušných normativních nákladů na bydlení za každý měsíc, pokud rodina, v bytě, na který je uplatňován nárok na příspěvek na bydlení, v rozhodném období nebo po jeho část nežila,
 - náklady na bydlení uhrazené v původním bytě, pokud se stejný okruh společně posuzovaných přestěhoval do nového bytu a v původním bytě jim byl poskytován příspěvek na bydlení.
- Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny jako průměrné celkové náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů domácnosti. Zahrnují nájemné, resp. srovnatelné náklady a ceny služeb a energií. Jsou propočítány na průměrnou spotřebu služeb a energií a přiměřenou velikosti bytů pro daný počet osob v nich trvale bydlících.
- Výše částek normativních nákladů na bydlení činí pro období od 1. ledna 2016 do 31. prosince 2016 pro:
 - bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině	Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2016				
	do 31. 12. 2016 podle počtu obyvatel obce v Kč měsíčně				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	7 731	6 146	5 858	4 996	4 811
dvě	11 114	8 945	8 551	7 372	7 119
tři	15 114	12 277	11 762	10 220	9 890
čtyři a více	18 947	15 526	14 905	13 046	12 648

- v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob v rodině	Normativní náklady na bydlení pro družstevní byty a byty vlastníků				
	platné od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016 v Kč měsíčně				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	4 484	4 484	4 484	4 484	4 484
dvě	6 703	6 703	6 703	6 703	6 703
tři	9 316	9 316	9 316	9 316	9 316
čtyři a více	11 887	11 887	11 887	11 887	11 887

Výše příspěvku na bydlení činí za kalendářní měsíc rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30, a na území

hlavního města Prahy koeficientem 0,35. Pokud jsou skutečné náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, náleží příspěvek na bydlení ve výši rozdílu mezi těmito náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30, resp. 0,35.

Poslední aktualizace: **06.01.2016**, Autor: **MPSV odbor 44**,

Zdroj: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

Príloha č.2:

Výpočet príspevku na bývanie podľa KALKULAČKY (web) pri rodine, ktorej príjem je na úrovni životného minima a má dve deti do 6r. A dve deti do 15r. + dvaja dospelí. Za byt by mali platiť 250€, služby spojené s bývaním (elektrika, voda a iné) 65,94 € za mesiac.

Podľa kalkulačky bolo ŽM takejto rodiny 13730 Kč a ak by sa jednalo o mesto v Česku (od 50 tis do 99 tis.obyvateľov) po výpočte by mali nárok na 4 221 Kč (**156,20€**) mesačne – príspevok na bývanie.

V porovnaní s príspevkom na Slovensku by to bolo mesačne ak spĺňajú ďalšie podmienky – ak platenie daní a pod. predstavovalo sumu **89,20 €** (2410,45 Kč)

Kurz € = Kč v období výpočtu (14.12.,2016) predstavoval 1€ = 27,023 Kč
